

Giriş

Hamd alemlerin rabbi olan Allah’a, salat ve selam hatemü’l-enbiya Resûlullah’a ve ona tabi olanlara olsun.

2024 yılının Mart ayında, Nevzat Kaya ile tanıştırıldığım gün, hoca sohbetin sonuna doğru “Sana bildiklerimi öğretmek istiyorum” dedi. Bu sözleri ile hislerime tercüman olmuştu. Zira tanışmadan evvel bana kendisinden bahsettiklerinde ilk düşündüğüm şey, eski Türkçe konusundaki yetersizliğim ve bu noktada hocadan istifade edebileceğim gerçeği idi.

Her insan ummandan bir katedir. Kendisi ile tedris ummanından özel ve özlenen bir damlayı tatmış oldum. Zira kendisi ilme, talebeye öyle kıymet verirdi ki, talebeler hürmet noktasında kendisine genellikle yetişemezdi. Onunla ders yaparken ilk öğreneceğiniz şey ilme önem göstermek olacaktır. Bizde bu doğrultuda derslerimize, perşembe ve cumartesi günleri olmak üzere başlamış olduk.

Osmanlı Türkçesi dersimizde öncelikle alfabedeki harfleri tanımiştık. Hocamız bizlere harflerin nasıl yazıldığından ve yazı inceliklerinden bahsetti. Sonrasında kelime terkiplerinin nasıl oluştuğundan bahsedip bazı özel terkipler üzerinde durduk. Bir sonraki aşamada ise, okunaklı ve matbu metinlerden (Nâimâ Tarihi gibi) okumalar yapıp cümle yapılarına ve dönemin diline aşina olmaya çalıştık. Bu aşamadan sonra el yazmalarını, okunaklılarından başlayıp daha karmaşıklarına geçecek şekilde, okumaya gayret gösterdik. Bu dersin nihai bir çıktısı olarak, talebelerin yazma eser kütüphanesinden birer metin seçip Latinize (transliterasyon) etmesi hedeflenmişti. İşte Muhammed Niksârî’nin İhlas Sûresi Tefsiri benim son ödevimdir.

Hocama her ders, metni okuyup çevirimi gösteriyor ve çeviri üzerinde müzakere ettikten sonra en doğrusu olduğunu düşündüğümüz şey hakkında karar kılıyorduk. Metnin çevirisi bitince bir okuma daha yaptık ve ortaya tam bir transliterasyon metin çıkmış oldu. Bununla beraber, sizlerle paylaşacak olduğumuz bu versiyonunda bazı sadeleştirmelere gitmeyi uygun gördük. Bu sadeleştirme ile kastımız, bazı kelimelerin günümüzde yaygın olan okunuşunu tercih etmek ve bilinen bazı kelimelerden transliterasyon icabı konulması gereken hemze ve ayn harfini gösteren işaretlerin çıkartılmasından ibarettir. Bununla beraber metnin akışında olmasını beklediğimiz ama göremediğimiz kelimeleri de biz ekleyip

dipnotta bu ziyadeleri belirttik. Bununla beraber sadeleştirdiğimiz kelimeleri de metnin sonuna bir ek olarak kaydettik.

Çevirisini yaptığımız bu nüsha, Süleymaniye ktb. Ayasofya Numara 386'da kayıtlı olan nüshadır. Eser üzerine çalışırken sıkça yardımına başvurduğum sevgili Hasan Oğuz arkadaşşıma, bu eseri çalışma fırsatı veren sayın Nevzat Kaya hocama, son okumasını yapan sevgili Abdurrahman Beşikçi hocama ve yazının yayınlanmasına imkan sağlayan İkan Akli İlimler Merkezi'ne teşekkür ederim.

Her şey O'ndandır.

Latinize Metin: İhlas Sûresi Tefsiri

Bismillâhırrahmânırrahîm

Şükür ol Allah'a ki, Kur'ân'ı Resûlüne inzâl etti, tâ ki müminlere beşîr olup ve kafirlere nezir ola. Ve bi-hasebi'l-mesâlih ayet ayet ve sûre sûre Resûlüne tenzîl etti; yirmi üç yıl içinde, tâ ki ülü'l-elbâba nasihat ve tezkîr ola. Ve dürûd^[1] ve selam Muhammed Resulullah'a ki, yevm-i kıyamette şefî-i ümmettir. Ve âline ve ashâbına olsun ki Hazret-i Nebî aleyhisselâm eyitti:^[2]

□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□.

Yani, “Benim ashâbım nücûm gibidir. Her hangisine iktidâ etseniz hidâyet bulursunuz” dedi.

Emmâ ba'dü: Be-dürüstî ve rastî, bazı ehl-i salât olan azîzlerden birisi demiş ki: “Biz lîsân-ı Arabî bilmeyiz. Ama bir kimse ehl-i ilimden ola ki, namaz içinde okuduğumuz ahsar-i sûreden bir sûreyi Türkçe'ye tercüme etse. Onu namaz içinde okuyup işittiğimiz vaktin, ol mana mülâhazasıyla bize bir nevi huzur olaydı, namaz içinde” demiş. Bu söz dâ'î fakîr-i hakîr ki, Muhammed Niksârî demekle marufdur, sem'ine yetiştî. Ba'de't-te'emmül ve't-tefe'ül lâyiğ olan bu oldu ki, talep olan tercümeyi eden mezkur, fakîr ola. Ba'dehû, ahsar-i sûrede zikir olunan havâssa nazar etti. Sûre-i İhlâs havâssını ekser buldu. Cümlesinden biri bu ki, ahsar-i süver arasında Sûre-i İhlâs ki, bir kere onu okumak, sülûs-i Kur'ân'ı okumak gibidir. Ve iki kere onu okumak, sülûsân-i Kur'ân'ı okumak gibidir. Üç kere okumak, Kur'ân'ı tamâmen

Kur’ân’ı okumuş gibi olacak. Ve üç kere okumakla cemî’-i Kur’ân’ı okumuş gibi olacak. Ve’Allahu a’lem bi’s-savâb.

Yani, Hazret-i Resûl aleyhisselâm şöyle dedi: Kim ki bu sûreyi bir kere okursa, ona verirler ecirden; şol Allah Teâlâ’ya, meleklerine, kitaplarına^[4] ve resûllerine imân getirenler ecri gibi. Ve ona yüz şehid ecri verilir.

Sehl b. Sa’d’dan şöyle rivayet olundu ki, bir kişi Hazret-i Peygamber’e -aleyhisselâm- geldi. Fakirlikten şikayet etti. Ve Hazret-i Peygamber eyitti:

Yani, Hazret-i Peygamber ol fakirlikten şikayet eden kişiye eyitti: “Vaktâ ki evine girsen, kendi nefesine selâm ver ve “İhlâs Sûresi’ni bir kere oku”. Pes; ol kişi Hazret-i Peygamberin dediği gibi; her evine girdiğinde^[5], kendi nefesine selâm verip “İhlâs Sûresi’ni bir kere okudu. Hak Teâlâ ol kişiye bu sûre bereketine rızk-ı kesîr verdi. Hatta kendinden artanı komşularına ulaştırdı.

Ve Enes’dan -radiyallahu anhu- şöyle rivayet olundu ki: Bir kişi cemî’-i namazında “İhlâs Sûresi’ni okurdu. Pes Hazret-i Resûl ol kişiden sordu, eyitti: “Sen cemî’-i namazında bu sûreyi okumuşsun. Sebebi nedir?” Bu kişi eyitti: “Yâ Resûlallah! Ben bu^[6] sûreyi severim”. Pes, Hazret-i Resûl eyitti: “İhlâs Sûresi’ni okuyan kişi cennete dâhil kılınır”. Yani, “Senin bu sûreyi sevmen, seni cennete dâhil kıldırdı.”

Ve Ebû Hureyre’den -radiyallahu anhu- şöyle rivayet olundu ki, Hazret-i Rasulullah ile^[7] seyrederken mübarek sem’ine erişti ki, bir kişi “İhlâs Sûresi’ni okur. Pes Resûlüllâh -aleyhisselâm- eyitti: “Vâcip oldu”. Ve Ebû Hureyre eydür: “Ben eyittim: ‘Yâ Resûlellâh! Ol vâcip olan nedir?’ Eyitti: ‘Vâcip olan, ol kişiye cennettir’”.

Ve Âişe'den -radiyallahu anhâ- şöyle rivayet olundu ki, Peygamber Hazret-i -aleyhisselâm- bir kişiyi bir leşkere reis kılıp bir yere gönderdi. Ve mezkur reis ashâbına namaz kıldırır^[8], her namazda “سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ” Sûresi'ni okumuş. Vaktâ ki ol leşker ol seferden rücû' ettiler. Mezkur reisin her namazda “سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ” Sûresi'ni okuduğunu Hazret-i Resûle zikrettiler. Hazret-i Resûl eyitti: “سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ”. Yani, eyitti: “Sorun ol kişiye, niçin böyle ederdi?” Pes sordular. Eyitti: “Şundan ötürü her namazda bu sûreyi okurdum ki, bu sûre içinde Allah Te'âlâ'nın sıfatları zikrolunmuştur. Bana bu sûre sevgili gelip durur”. Pes Hazret-i Peygamber eyitti: “سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ”. Yani, eyitti: “Haber verin ol kişiye, Hak Teâlâ dahi ol kişiyi sever”.

Ve bil ki bu sûrenin nüzûlüne sebep budur ki; müşrikler Peygamber hazretine eyittiler: “Sen bizim sanemlerimize sebbedip söversin. Ve atalarımızın dinine muhalefet edersin. Eğer fakirsen, seni ğani edelim. Ve eğer mecnunsan, sana ilâc edelim. Ve eğer bir avrata âşıksan, ol avratı sana çiftlendirelim”, dediklerinde Hazret-i Peygamber cevap verip dedi ki: “Ben fakir değilim ve mecnun değilim ve bir avrata âşık değilim. Belki (bilakis) ben Allah Te'âlâ'nın hak Resulüyüm. Sizi davet ederim; Allah'a kulluk edin, esnâma kulluk etmeyin”, diye. Ba'dehu müşrikler eyittiler: “Sen bize 'Allah'a kulluk edin', dersin. Ol Allah altından mıdır, yoksa gümüştendir?”, dediklerinde Allah Teâlâ bu sûreyi Cebrâil ile Peygambere gönderdi. “سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ” Yani, eyit yâ Muhammed! Ol Allah Teâlâ birdir. “سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ” Cemî'-i mahlûkât O'na muhtaçtır. “سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ” Kimse O'ndan doğmadı. “سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ” Ve kendi kimseden doğmadı. “سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ” Ve kendine hiçbir edah misil olmadı.

Bil ki, Mevlânâ İmâm Fahreddin Râzî -rahmetullâhi aleyh- eydür: “سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ” üç lafızdır. Ve bu üç lafızdan her birisi işarettir, makâmât-ı tâlibînden bir makâma. Yani, “سُبْحَانَكَ” işarettir, Hak Teâlâ'ya mukarrab olanlar makâmına. Zira onların nazarı Hak Teâlâ'nın zâtınadır. Fakat mâsivâ onların kanında hükm-i ademedir. Pes “سُبْحَانَكَ” demek, onlara kifayet eder, gayrı lafza ihtiyaçları yok. Pes “وَبِحَمْدِكَ” lafzını zikrettikten sonra “سُبْحَانَكَ” lafzını zikretmek işarettir, ashâb-ı yemîn makâmına. Yani, ashâb-ı yemîn onlardır ki, onların nazarları hem Hak Te'âlâ'nın vücûduna ve hem mâsivânın vücûdunadır. Ve çünkü ashâb-ı yemîn nazarları iki nesne vücûduna oldu. Bu takdir üzerine bunlara “سُبْحَانَكَ” lafzı kifayet etmedi. Zira “سُبْحَانَكَ” demek berîn takdir işarettir bir şeye. Ama ol şey Zâtullâh mıdır, yoksa mâsivâ-yı Zâtullâh mıdır, mübhem oldu. Pes lâbüd oldu ki “سُبْحَانَكَ” lafzından sonra “Allah” lafzını zikretmek. Tâ ki ibhâm zâil ola. Yani, “سُبْحَانَكَ” lafzıyla işaret olunan şey Zâtullahtır, mâsivâ değildir, demek oldu. Ve “سُبْحَانَكَ” lafzını zikrettikten sonra “وَبِحَمْدِكَ” lafzını zikretmek işarettir, ashâb-ı şimâl makâmına ki,

Ve bir ismi dahi Sûre-i Velâyet'tir. Zira her kim ki bu sûreyi itikad ile okusa lâ-cerem evliyâullâhtan olur.

Ve bir ismi dahi Sûre-i Marifet'tir. Zira marifetullâh tamam olmaz, illâ bu sûrenin marifeti ile tamam olur. Ve Hazret-i Ali'den -radiyallahu anh- şöyle rivayet olundu ki: Bir kişi namaz içinde “اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ بِاَنَّکَ اَعْلَمُ بِمَا فِیْ سَیْرَتِیْ” okurdu. Hazret-i Peygamber -aleyhisselâm- işitti, eyitti: “اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ بِاَنَّکَ اَعْلَمُ بِمَا فِیْ سَیْرَتِیْ”. Yani, işbu namaz içinde “اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ بِاَنَّکَ اَعْلَمُ بِمَا فِیْ سَیْرَتِیْ” okuyan kişi bir kuldur ki, Rabbi'ne ârif oldu” dedi. Pes bu ecelden ötürü bu sûreye Sûre-i Marifet denildi.

Ve bir ismi dahi Sûre-i Müneffir'dir. Zira her kimse ki huzûruyla bu sûreyi okuya şeytan ondan nefret eder.

Ve bir ismi dahi Sûre-i Berâ'at'tır. Zira Hazret-i Nebî'den şöyle rivayet olundu ki: Bir kişi bu sûreyi okurdu. Hazret-i Nebî işitip eyitti: “اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ بِاَنَّکَ اَعْلَمُ بِمَا فِیْ سَیْرَتِیْ”. Yani, bu kişi şirkten beri oldu, dedi.

Ve bir ismi dahi Sûre-i Nur'dur. Zira Hazret Nebî -aleyhisselâm- eyiti: “اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ بِاَنَّکَ اَعْلَمُ بِمَا فِیْ سَیْرَتِیْ”. Yani, her şey için nûr vardır ve nûrû'l-Kur'ân “اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ بِاَنَّکَ اَعْلَمُ بِمَا فِیْ سَیْرَتِیْ”dır, dedi. Yani, bu sûre ahsar-i sûre iken cemî'-i Kur'ân'ın nurudur. Ve bunun nazîridir ki insanın nuru, azasının esğarındadır, ol gözünün bebeğidir.

Ve bir ismi dahi Sûre-i Emân'dır. Zira Hazret-i Nebî -aleyhisselâm- eyitti: اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ بِاَنَّکَ اَعْلَمُ بِمَا فِیْ سَیْرَتِیْ. Yani, Allah Teâlâ eyitti: “Benim kullarımdan birisi vaktâ ki “اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ بِاَنَّکَ اَعْلَمُ بِمَا فِیْ سَیْرَتِیْ” dese, benim kaleme girer. Ve her kim ki benim kaleme girerse azabımdan emin olur” dedi. Öyleyse “اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ بِاَنَّکَ اَعْلَمُ بِمَا فِیْ سَیْرَتِیْ” demek, manada “اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ بِاَنَّکَ اَعْلَمُ بِمَا فِیْ سَیْرَتِیْ” demektir. Pes her kimse ki bu sûreyi itikadıyla okusa “اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ بِاَنَّکَ اَعْلَمُ بِمَا فِیْ سَیْرَتِیْ” demiş olur. Berîn takdir Allah'ın azâbından emin ola.

Sadeleştirilen Kelime ve Cümleler

Kimesne: kimse

İşitsevün: işittiğinde

Ânı: onu

Tamam okumak: tamamen okumak

Niteki: nitekim

Türki'ye: Türkçe'ye

Bilgil ki: bil ki

Fakirden şikayet: fakirlikten şikayet

Kendüden: kendinden

Konşu: komşu

Dedi kim: dedi ki

Etmen: etmeyin

Deyü: diye

Kendüye: kendine

Öyle olsa: öyleyse

-dür: -dir

-ın: -ım, -im

-nün: -nın, -nim

Kullanılan Nüsha: Süleymaniye ktb. Ayasofya, Nr. 386

Latinize Eden: Emir Çakır

Son Okuma: Abdurrahman Beşikçi

^[1] Dürûd: Dua.

^[2] Eyitti: Buyurdu.

^[3] Bil ki Allah seni her iki cihanda mesrur eylesin.

^[4] Hadis-i şerîfin aslında verilen “Kitaplarına” kelimesini müellif tercüme ederken yazmamış, biz ekledik.

^[5] Metnin aslı “Evine girecek” şeklinde idi. Gidişata uygun olarak “her evine girdiğinde” olarak düzelttik

^[6] Aslında “bu” kelimesi yoktur, biz ekledik

^[7] Nüshada bu kelime “bile” olarak kaydedilmiş, biz “ile” şeklinde değiştirdik.

^[8] Metnin aslında “kılıverip” şeklindedir, biz “kıldırırverip” şeklinde değiştirdik

^[9] Yahûd: Yahudiler.

^[10] Nasârâ: Hristiyanlar.

^[11] Eydan: عیدان: Aynı şekilde.